

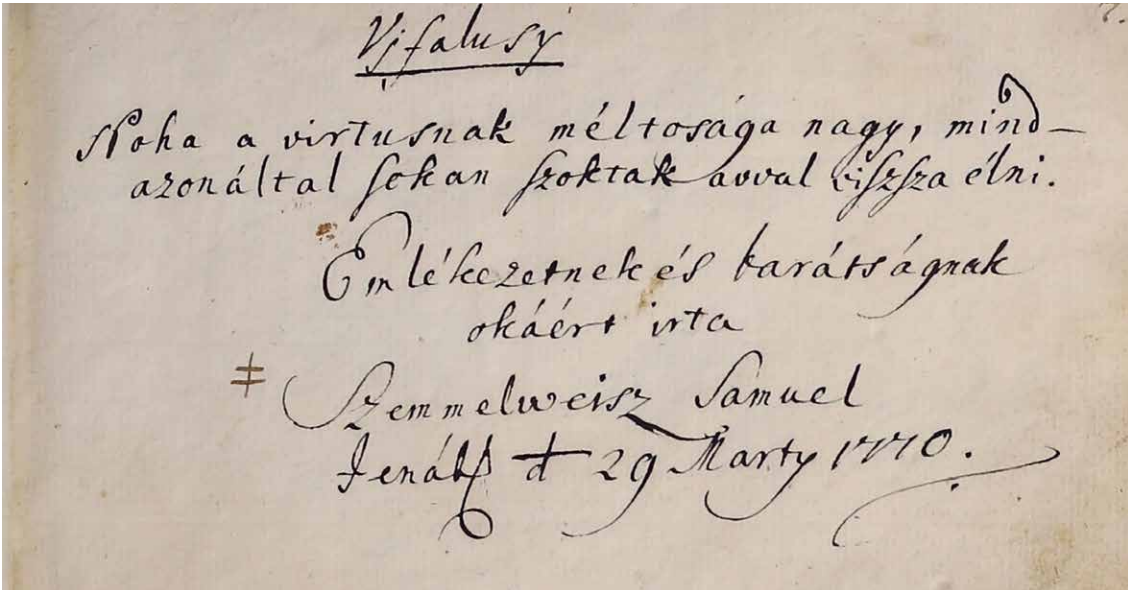
Miért fontos számunkra Szakonyi József album amicorum?

Egy 18. századi emlékkönyv, amely túlmutat önmagán

A Hereditas Aukciósház 17. árverésének 170. tételeként bukkant fel Szakonyi József (1746–1811) soproni nemes, evangélikus lelkész, egyházi író album amicorum. A kötet nem csupán egy 18. századi emlékkönyv: olyan dokumentum, amely közvetlenül kapcsolódik a magyarországi evangélikus értelmiség történetéhez – ahhoz a szellemi közegehez, amelynek örökségét könyvtárunk is őrzi.

Az album amicorum műfaja a peregrinációra induló protestáns diákokhoz kötődik. A fiatal teológusok tanáraiktól, egyházi és világi tekintélyektől, barátaitól kértek bejegyzéseket, amelyek emlékeztették őket kapcsolataikra és szellemi kötődéseikre. Ezek a kötetek ma nem csupán személyes relikviák, hanem a korszak protestáns hálózatának élő térképei.

Egy életút lenyomata

Szakonyi József 1769-ben, jénai peregrinációja előtt nyitotta meg albumát. A legkorábbi bejegyzés Sopronban kelt, és a további lapokon végigkövethetjük útját Nyugat-Dunántúlon át Prágán, Drezdán és Lipcsén keresztül Jénáig. A legutolsó bejegyzés 1784-ben kelt.

A kötet 447 számozott és 16 számozatlan oldalt tartalmaz – rendkívüli terjedelem egy ilyen műfajban. A bejegyzések kronologikusan követik a fiatal teológus útját Soprontól Jénáig, majd hazatéréséig, de nem érnek véget a visszatéréssel: az album hosszú éveken át kísérte tulajdonosát. A végén található névmutató – feltehetően saját szerkesztésében – arról tanúskodik, hogy a kötet számára nem pusztán emléktárgy, hanem rendszerezett kapcsolati dokumentum volt.

Szakonyi dabronyi születésű lelkész volt, aki tíz évet tanult Sopronban, majd három évet Jenában. Lelkészként Nemescsón és Pápán szolgált, később alesperes, majd főesperes lett, és részt vett az 1791. évi pesti zsinaton. Nem csupán egyházkormányzati tisztségviselő volt, hanem egyházi író: imádságokat és énekszövegeket publikált, pedagógiai munkát adott közre; Payr Sándor „jeles énekíróként” említi.

Pályája tipikus, ugyanakkor magas színvonalú protestáns értelmiségi életút: hazai tanulmányokat követően peregrináció a német egyetemeken, majd lelkipásztori és közösség-szervező tevékenység Magyarországon. Az album amicorum ebben a tekintetben elsőrangú forrás: nem csupán életrajzi adatokat, hanem élő kapcsolatrendszerrel mutat meg.

S.	T.	T.
	Titulus libri. —	S.
D.	Fischerunk. —	409.
Ros.	Fitzin. —	257.
B.	Tampos. —	412.
J.	Forkos. —	77.
P.	Forkos. —	109.
L.	Böglar. —	154.
G.	Böglar. —	155.
J.	Föth-Siphovits.	226.
A.	Föth. —	28.
W.	Erögnyjt.	345.
F.	Sjuntz. —	158.
G.	Fextoris.	208.

Kapcsolatok hálója

Az album bejegyzései három jól elkülöníthető kapcsolati réteget rajzolnak ki. Megjelenik benne a soproni városi és iskolai elit, az egyházi vezetők és lelkészek köre, valamint a peregrináció során kialakult nemzetközi akadémiai háló.

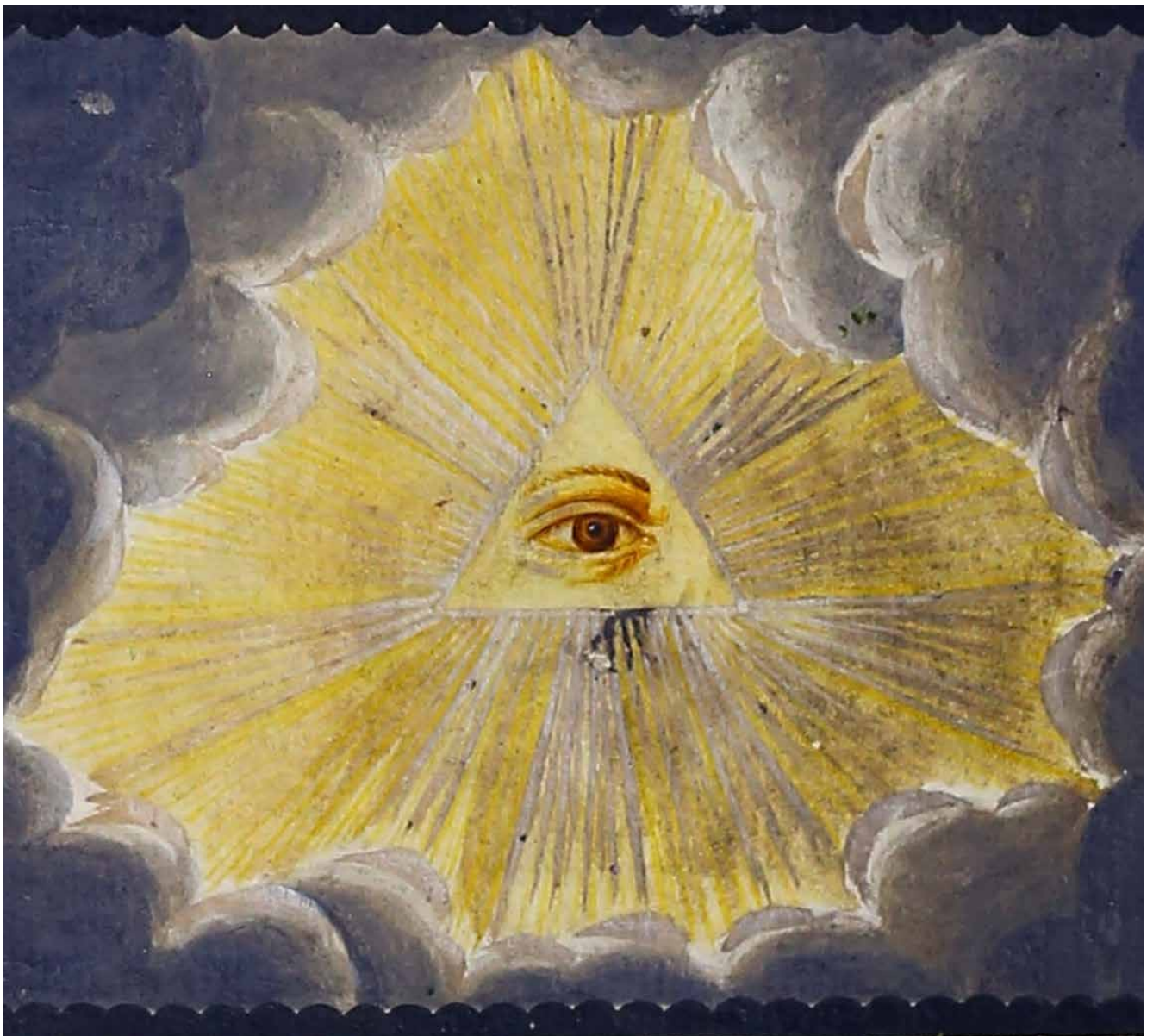
A bejegyzések pontos dátumai és helymegjelölései révén rekonstruálható az útvonal: Sopron – Nyugat-Dunántúl – Prága – Drezda – Lipcse – Jéna. A hazatérés után is folytatódó bejegyzések azt mutatják, hogy a kötetet tulajdonosa tudatosan gondozta; a névmutató ennek kézzelfogható bizonyítéka.

Művészet és kegyesség egy kötetben

A kötet különlegességét növeli két egész oldalas, színes rajz, amelyeket Maria Isabella Schauer soproni festőnő készített.

Az egyik a Mindentlátó szem ábrázolása, áldáskívánó felirattal – az isteni gondviselésbe vetett bizalom kifejezéseként. A másik klasszikus memento mori-ábrázolás, Sirák könyvére utaló szöveggel és 1769. szeptember 7-i soproni keltezéssel.

E rajzok nem pusztán díszítőelemek: teológiai és erkölcsi üzenetet hordoznak, a peregrináció spirituális dimenzióját jelenítik meg, és betekintést engednek a 18. századi protestáns kegyességi kultúrába.

Nyelvi sokszínűség, nemzetközi horizont

A kötet nyelvi sokszínűsége is figyelemre méltó. Perger Péter közlése szerint a bejegyzések túlnyomórészt latin és német nyelvűek, de jelentős számú magyar bejegyzés mellett francia, angol és klasszikus görög sorok is találhatóak benne.

Ez a többnyelvűség a 18. századi protestáns értelmiség nemzetközi beágyazottságát tükrözi, ugyanakkor a magyar nyelvű bejegyzések erősen jelenlévő hazai kötődéseket is mutatják.

Közös örökségünk része

Az album amicorum műfaja önmagában nem egyedi, ám ez a példány több szempontból is kiemelkedik: rendkívüli terjedelme, a hosszú (1769–1784) időintervallum, az azonosítható történeti személyek nagy száma, a tudatosan szerkesztett névmutató, valamint a magas színvonalú művészi illusztrációk révén.

Miért fontos ez számunkra? Mert az ilyen dokumentumok kézzelfogható módon mutatják meg azt a szellemi és egyházi hálózatot, amelyből a mai magyar evangélikusság is kinőtt. Egy album amicorum nem pusztán egy személy emlékkönyve, hanem egy közösség, egy korszak, egy egyház élő lenyomata.

Szakonyi József albuma egyszerre helytörténeti, egyháztörténeti és művelődéstörténeti forrás. Tartalma más dokumentummal nem pótolható. Ezért nem csupán aukciós tételként, hanem közös örökségünk részeként érdemes tekintenünk rá.

BALOGH KRISZTA

Evangélikus

Országos Gyűjtemény, Könyvtár